

Handläggare
Maria Pettersson
Telefon: 08-50828834

Till
Miljö- och hälsoskyddsnämnden
2024-01-23, p 10

Miljöövervakningsprogram för kemisk status och miljögifter i vatten 2023-2028

Förvaltningens förslag till beslut

1. Godkänna Miljöövervakningsprogram för kemisk status och miljögifter i vatten 2023-2028

Sammanfattning

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har i uppdrag att följa miljötillståndet genom långsiktig miljöövervakning som underlag för tillsyn, programarbete samt övrigt miljöarbete. I vattenmiljön utför miljöförvaltningen övervakning av biologiska parametrar och miljögifter.

Ett förslag till *Miljöövervakningsprogram för kemisk status och miljögifter i vatten 2023-2028* har tagits fram. Programmet är utformat med grund i den regelbundna miljögiftsövervakning som bedrivits och utvecklats av miljöförvaltningen sedan 2009. Programperioden är vald så att den är samma som för Miljöövervakningsprogram för ekologisk status i vatten. Under 2023 har övervakning skett i enlighet med det föreslagna programmet.

Övervakningen av miljögifter i vatten ligger till grund för statusklassningen av stadens vattenförekomster enligt EU:s ramdirektiv för vatten. Övervakningen ger en bild av miljögiftsbelastningen samt hur den varierar över tid och fungerar även som underlag till åtgärdsförslag och uppföljning av utförda åtgärder. För att dessa syften ska kunna uppnås behöver övervakningen utföras med tillräcklig frekvens och tillräcklig geografisk utbredning.

Programmet omfattar miljögiftsövervakning i ytvatten, fisk och sediment. Dessutom görs screening i ytvatten och fisk i utvalda vattenförekomster enstaka år för att få en utökad bild av

föroreningsituationen. Även screening av särskilda ämnen görs vissa år för att få kunskap om förekomsten av nya ämnen.

Det är av stor vikt att staden fortsätter bedriva regelbunden övervakning av miljögifter i vattenmiljön för att fortsatt kunna följa utvecklingen av föroreningsituationen och den kemiska statusen i stadens ytvattenförekomster. Detta för att kunna prioritera insatser och åtgärder för minskad spridning av miljögifter till stadens vatten, insatser och åtgärder som behövs för att det ska vara möjligt att följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten.

Bakgrund

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har i uppdrag att följa miljö tillståndet genom långsiktig miljöövervakning som underlag för tillsyn, programarbete samt övrigt miljöarbete. I vattenmiljön utför miljöförvaltningen övervakning av biologiska parametrar och miljögifter. Miljöförvaltningen bedriver övervakning av en bredd av miljögifter, inte bara de som ingår i bedömningen av kemisk status, för att kunna följa föroreningsituationen ur både ett miljö- och hälsoperspektiv och med särskild beaktan av påverkan från den urbana miljön.

Miljöövervakningen av miljögifter syftar till att besvara många olika frågor om tillstånd, orsaker och förändringar. Den övervakning av miljögifter som miljöförvaltningen bedriver är en del i den operativa miljöövervakningen enligt vattendirektivet. Övervakningen fyller ett viktigt syfte att följa upp statusen för våra vattenförekomster i förhållande till miljö kvalitetsnormer enligt EU:s ramdirektiv för vatten. Resultaten från övervakningen utgör ett viktigt underlag till arbetet med stadens lokala åtgärdsprogram för vatten. Den ger stöd för att kunna identifiera källor till föroreningar, fungerar som underlag för prioritering och planering av åtgärder och för att följa upp effekterna av genomförda åtgärder. Den utgör även ett viktigt underlag till detaljplanearbetet så att det kan bedrivas på ett sådant sätt att det bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten följs.

Ärendet

Föreslaget *Miljöövervakningsprogram för kemisk status och miljögifter i vatten 2023-2028* är utformat med grund i den regelbundna miljögiftsövervakning som bedrivits och utvecklats av miljöförvaltningen sedan 2009. Programperioden är vald så att den är samma som för Miljöövervakningsprogram för ekologisk status i vatten. Under 2023 har övervakning skett i enlighet med det föreslagna programmet.

Övervakningen av miljögifter i vatten ligger till grund för statusklassningen av stadens vattenförekomster. Övervakningen ger

en bild av miljögiftsbelastningen samt hur den varierar över tid och fungerar även som underlag till åtgärdsförslag och uppföljning av utförda åtgärder. För att dessa syften ska kunna uppnås behöver övervakningen utföras med tillräcklig frekvens och tillräcklig geografisk utbredning. Programmet omfattar miljögiftsövervakning i ytvatten, fisk och sediment. Dessutom görs screening i ytvatten och fisk i utvalda vattenförekomster enstaka år för att få en utökad bild av föroreningsituationen. Även screening av särskilda ämnen görs vissa år för att få kunskap om förekomsten av nya ämnen.

I Stockholm finns 21 vattenförekomster varav 4 är vattendrag, 3 är kustvatten och 14 är sjöar. Merparten av stadens vattenförekomster ingår i övervakningsprogrammet med några undantag. Utöver dessa finns även 4 övriga vatten, det vill säga vatten som inte är vattenförekomster och som därmed saknar miljö kvalitetsnormer. Några av dessa vatten ingår också i övervakningen.

Provtagning av ytvatten görs företrädesvis månadsvis för att få ett bra årsmedelvärde och analyseras med avseende på metaller och organiska miljögifter. För att få tillförlitliga tidsserier bör provtagning göras varje år. Abborre samlas in en gång per år för analys av organiska miljögifter och kvicksilver. Undersökning i sediment bör göras vid ett tillfälle under programperioden vid samma lokaler där sedimentundersökningar gjorts upprepade gånger tidigare och då inkludera ett prioriterat urval av tidigare undersökta parametrar.

Samtliga undersökningar kommer utföras av upphandlade konsulter. Övervakningen bekostas i huvudsak av miljö- och hälsoskyddsnämndens egen budget. För övervakningen i Ballstaån, Ulvsundasjön, Brunnsviken, Sicklasjön och Ältasjön finns samarbeten och kostnader för övervakning i dessa vattenförekomster delas mellan ingående parter.

Resultat från övervakningen redovisas på miljöförvaltningens digitala verktyg för redovisning på webben. All data lagras internt hos miljöförvaltningen och tillgängliggörs via miljöförvaltningens verktyg för GIS och geodata så att insamlad data ska komma andra aktörer till nytta. I de fall det är möjligt rapporteras data in till nationella datavärddar. Den miljöövervakning som staden bedriver utgör en viktig del av statusklassningarna inom Sveriges vattenförvaltning. Kommunal övervakningsdata utgör även värdefullt underlag för forskning och samhällsutveckling. Återkommande görs utvärdering och analys av insamlad data för att bland annat ta fram trender. Sammanfattande rapporter publiceras då på miljöförvaltningens digitala verktyg för redovisning på webben.

Programmet ska regelbundet ses över och uppdateras. Vid översyn och förändring bör hänsyn tas till resultaten från övervakningen, erfarenheter från andra undersökningar samt omvärldsbevakning. Vilka ämnen som analyseras, provtagningsfrekvens, provmatriser och provlokaler ses över. Ämnen som kan antas förekomma i halter över gränsvärden och vattenförekomster som är särskilt påverkade och riskerar att inte uppnå god kemisk status bör prioriteras. Beslut om nya prioriterade ämnen kan innebära att fler ämnen behöver mätas. Analys och utvärdering görs löpande under programperioden så att ett nytt program kan tas fram under 2028.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Den övervakning av miljögifter som miljöförvaltningen bedriver är en del i den operativa miljöövervakningen enligt vattendirektivet, men den fyller även många andra syften. Övervakningen är viktig för att statusen för våra vattenförekomster ska kunna följas upp i förhållande till miljökvalitetsnormer enligt EU:s ramdirektiv för vatten. Resultaten från övervakningen utgör ett betydelsefullt underlag till arbetet med stadens lokala åtgärdsprogram för vatten. De ger stöd för att kunna identifiera källor till föroreningar, fungerar som underlag för prioritering och planering av åtgärder och för att följa upp effekterna av genomförda åtgärder. Eftersom effekterna av åtgärder ofta är långsamma behövs långa mätserier för att se förändringar över tid. Regelbunden provtagning och analys under lång tid kan också ge värdefull information om plötsliga förändringar, både till det bättre och till det sämre, som med enstaka undersökningar hade missats.

De långa tidsserier som miljöförvaltningen har efter att sedan 2009 ha bedrivit regelbunden övervakning i vattenmiljön kan idag visa trender för flera ämnen i flera av stadens vattenförekomster. Med långtidstrender kan förändringar i föroreningsbelastning påvisas och kvantitativt bestämmas.

I urban miljö är föroreningskällorna många och ofta diffusa, vilket gör det särskilt angeläget att ha god kunskap om miljögifters förekomst och påverkan.

Vattnet i staden är en viktig resurs för stockholmarna och nyttjas bland annat för båtliv, bad och fiske. Det är av stor vikt att staden fortsätter bedriva regelbunden övervakning av miljögifter i vattenmiljön för att fortsatt kunna följa utvecklingen av föroreningssituationen och den kemiska statusen i stadens ytvattenförekomster. Detta för att kunna prioritera insatser och åtgärder för minskad spridning av miljögifter till stadens vatten, insatser och åtgärder som behövs för att det ska vara möjligt att följa miljökvalitetsnormerna för ytvatten.

Anna Hadenius
Förvaltningschef

Maria Svanholm
Avdelningschef

Bilagor

1. Miljöövervakningsprogram för kemisk status och miljögifter i vatten 2023-2028